

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till utredningen Översyn av statlig regional förvaltning m.m. (Fi 2009:07)

Dir.
2010:12

Beslut vid regeringssammanträde den 11 februari 2010

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare har tidigare fått i uppdrag att göra en översyn av den statliga regionala förvaltningen och bl.a. lämna förslag på hur den statliga regionala förvaltningen kan bli tydligare, mer samordnad och ändamålsenlig. Utredaren har även i uppdrag att ge förslag på en ändrad länsindelning i de fall där en ändrad landstingsindelning kan bli aktuell (Fi 2009:07).

Utöver det ursprungliga uppdraget ska utredaren också, utifrån Kammarkollegiets yttrande den 10 november 2009 om regionkommuner i Norrland och Svealand, pröva om det är möjligt att finna en gränsdragning som uppfyller indelningslagens krav, dels för Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands läns landsting, dels för Uppsala, Dalarnas och Gävleborgs läns landsting. Utredaren ska även ta ställning till eventuella önskemål från berörda kommuner om länsbyte. Om önskemål framförs av andra landsting om indelningsändringar, ska utredaren i lämplig omfattning bistå dessa med att, utifrån ett helhetsperspektiv, finna en möjlig geografisk indelning som kan leda till bestående fördel.

Om utredaren finner att det finns förutsättningar för en indelningsändring, ska utredaren lämna ett förslag på en ekonomisk reglering mellan de berörda landstingen.

Bakgrund

Ansökningar om ändrad landstingsindelning

I 2 kap. 1 § lagen (1979:411) om ändring i Sveriges indelning i kommuner och landsting (indelningslagen) anges att en ändring i landstingsindelningen endast får ske om ändringen kan antas medföra bestående fördel för ett landsting eller en del av ett landsting eller andra fördelar från allmän synpunkt. Enligt 2 kap. 11 § samma lag ska ansökningar om indelningsändringar utredas av Kammarkollegiet.

Landstingen i Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län ansökte 2008 om att de tre landstingen skulle slås samman till ett landsting (dnr Fi2008/3755, Fi2008/3176, Fi2008/3048). Jämtlands läns landsting ansökte samma år om att bilda ett nytt landsting där Ånge och Sundsvalls kommuner skulle ingå (dnr Fi2008/4182). Gävleborgs, Dalarnas och Uppsala läns landsting ansökte 2008 om att de tre landstingen samt Örebro läns landsting skulle läggas samman (dnr Fi2008/4773, Fi2008/4202, Fi2008/4757). Regeringen beslutade den 29 januari 2009 att överlämna samtliga ansökningar och avsiktsförklaringar till Kammarkollegiet för utredning om en förändring av landstingsindelningen (dnr Fi2008/829 m.fl.).

Kammarkollegiets yttrande

Den 10 november 2009 lämnade Kammarkollegiet sitt yttrande till regeringen (dnr Fi2009/7192). Kollegiet avstyrker ansökningarna men förordar samtidigt fortsatt utredning. Kammarkollegiet anger att det sammantaget finns skäl som talar för de aktualiserade indelningsändringarna eller i vart fall inte utgör ett hinder för dem.

Kammarkollegiet anger att en landstingssammanslagning för Norrland (ansökningarna från Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands läns landsting) kan medföra positiva effekter för landstingens verksamhet inom t.ex. hälso- och sjukvård, kommunikationer, kultur och framför allt inom regionalt utvecklingsarbete. Även att Norrbottens, Västerbottens och

Västernorrlands ansökningar överensstämmer sannolikt med en framtida indelning i arbetsmarknadsregioner medan det är mer osäkert när det gäller Jämtlands ansökan.

För Svealand (ansökningarna från Dalarnas, Gävleborgs och Uppsala läns landsting) kan en sammanläggning av landsting medföra positiva effekter för landstingens verksamhet inom t.ex. kommunikationer, kultur och framför allt inom regionalt utvecklingsarbete. Kammarkollegiet bedömer dock att förslaget innebär en uppdelning av dagens arbetsmarknadsregioner och att förslaget påverkar hälso- och sjukvårdens organisation på ett negativt sätt.

Enligt Kammarkollegiet finns det för både Norrland och Svealand en risk för försämrade demokratiska förutsättningar, t.ex. avseende viljan och möjligheterna att inneha politiska förtroendeuppdrag bl.a. beroende på de långa avstånden.

Även om det finns ett flertal faktorer som talar för en landstingssammanläggning i Norrland och Svealand anser kollegiet att oklarheterna kring de geografiska avgränsningarna är så betydande, att indelningsändringarna inte bör genomföras på det underlag som nu finns. Framtida landstingssammanläggningar i Norrland och Svealand behöver utredas ytterligare. En sådan utredning bör enligt Kammarkollegiet omfatta hela riket och inte begränsas enbart till Norrland och Svealand. Alternativ som inte är begränsade till dagens länsgränser bör då också kunna undersökas.

Behov av fortsatt utredning

Kammarkollegiets utredning visar på att det finns betydande oklarheter kring gränsdragningen avseende samtliga ansökningar om ändrad landstingsindelning.

Beträffande de fyra nordligaste landstingen finns det inte någon enighet kring hur gränserna ska dras. Kammarkollegiet anger i sitt yttrande att flera kommuner inte heller är klara över vilket län de vill tillhöra vid en indelningsförändring. Detta skapar oklarheter om ett flertal kommuners slutliga val av läns-tillhörighet.

När det gäller ansökningarna från Uppsala, Dalarnas och Gävleborgs län landsting finns det en osäkerhet kring gränsdragningarna eftersom de tre landstingen ansöker om en sammanläggning, men att det därefter skulle föras till ett eller flera landsting i Uppsala-Örebro sjukvårdsregion. Vidare anger Kammarkollegiet att ansökningarna leder till problem avseende arbetsmarknadsregionerna och hälso- och sjukvården.

Kammarkollegiet anger att samtliga ansökningar även medför problem beträffande de demokratiska förutsättningarna.

Sammantaget innebär detta att det inte är lämpligt att, utifrån Kammarkollegiets underlag, bevilja ansökningarna eftersom de inte uppfyller indelningslagens krav på att ändringarna ska leda till bestående fördelar (jfr prop. 1978/79:157 s. 43, 101 och 102).

Regeringen delar Kammarkollegiets uppfattning att det krävs ytterligare utredning av ansökningarna för att kunna ta ställning till en indelningsändring som uppfyller indelningslagens krav på bestående fördel.

Uppdraget

En särskild utredare har tidigare fått i uppdrag att göra en översyn av den statliga regionala förvaltningen och bl.a. lämna förslag på hur den statliga regionala förvaltningen kan bli tydligare, mer samordnad och ändamålsenlig. Utredaren ska även ge förslag på en ändrad länsindelning i de fall där en ändrad landstingsindelning kan bli aktuell. Vidare ska utredaren ge förslag på lagstiftning bl.a. om indelningsdelegerade för landsting vid förberedandet av landstingssammanläggningar. Utredaren ska även redogöra för och vid behov ge förslag på eventuella följdändringar i systemet för kommunalekonomisk utjämning (Fi 2009:07).

Utöver det ursprungliga uppdraget ska utredaren, utifrån Kammarkollegiets yttrande pröva om det för Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands läns landsting, är möjligt att finna en gränsdragning som uppfyller indelningslagens krav. Utredaren ska i detta sammanhang även ta ställning till eventuella önskemål från berörda kommuner om länsbyte.

Utifrån Kammarkollegiets yttrande ska utredaren även pröva om det för Uppsala, Dalarnas och Gävleborgs läns landsting är möjligt att finna en gränsdragning som uppfyller indelningslagens krav. Utredaren ska även i detta sammanhang ta ställning till eventuella önskemål från berörda kommuner om länsbyte. Utredaren ska därutöver i denna del, i samråd med kringliggande landsting, beakta behovet av en lösning som även omfattar fler landsting än de tre som ansökt om indelningsförändring.

Om utredaren finner att det finns förutsättningar för en indelningsändring, ska utredaren lämna ett förslag på en ekonomisk reglering mellan de berörda landstingen.

Om önskemål framförs från andra landsting om indelningsändringar, ska utredaren bistå dessa, i lämplig omfattning, med att utifrån ett helhetsperspektiv, finna en möjlig geografisk indelning som kan leda till bestående fördel.

Utredaren ska lämna förslag på hur eventuella försämrade demokratiska förutsättningar vid landstingssammanläggningar kan motverkas. Därutöver ska utredaren beakta att utredningens förslag inte avviker ifrån befolkningens inställning till en indelningsändring.

Utredaren ska vid behov och efter samråd med Regeringskansliet (Finansdepartementet) lämna delredovisningar av uppdraget.

(Finansdepartementet)